

HARKAKÖTÖNY

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés 4

2. Harkakötöny bemutatása 6

3. Örökségünk 8

4. Eltérő karakterű településrészek 15

Történeti településrész 16

Átalakuló településrész I. 18

Átalakuló településrész II. 19

Átalakuló településrész III. 20

5. Építészeti útmutató 21

6. Mai példák 28

Épületek 29

Sajátos építményfajták 32

Részletek 36

Források 42

Tisztelt Olvasó!

Falunk, Harkakötöny szerencsés helyen jött létre: itt a Kiskunság és a Bácska peremén nem csak természeti kincsekben dúskál – lásd nádasainak egyedülálló madárvilágát, s ritka növényeit –, hanem kőolajat és földgázt is rejt a homok. Falunk széleskörű szolgáltatásait kisebb városok is megirigyelhetnék, s pezsgő sportéletünknel nem kell jobb bizonyíték a község életrealitására.

Bár falunk csak 1949-ben, központi akaratnak megfelelően jött létre, amikor mindössze három ház jelentette az emberi jelenlétet a környéken, itt, Csörsz avar vezér árka mellett, egy Kötöny kun vezér nevét viselő településen nem is gondolhatnánk, hogy mi vagyunk az elsők. Ezért fontos, hogy falunkat, amely az új telepítésének köszönhetően egységes arculattal bír, mi is úgy adjuk át fiaink, unokáink generációinak, hogy igyekszünk megőrizni Harkakötöny eredeti légkörét és hangulatát. Ebben nyújt segítséget számunkra eme Településképi Arculati Kézikönyv, amelyhez mindenkinek – harkakötönyinek és vendégnek – egyaránt kellemes böngészést kívánok.

Brassó Imre Albert
polgármester

Tisztelt Olvasó!

Épített környezetünk meghatározza mindennapjainkat, lehetőségeinket, éppen ezért fontos felelősséget vállalni épületeink minőségéért. Örömmre szolgál ebben a felelősségben osztozni és részt venni a hiánypótló feladatot betöltő Településképi Arculati Kézikönyv létrehozásában. A kiadvány hasznos ajánlásokat fogalmaz meg a jövőbeni építkezésekre vonatkozóan, amely a közösségek építészeti kultúráját is hivatott emelni.

E munkának hatásait gyermekeink fogják élvezni, akik talán rendezettebb, szebb, és élhetőbb településeket kapnak majd tőlünk örökül, ahol a hagyományos és a mai korszerű épületek egyaránt harmonikusan illeszkednek a természeti környezetbe.

Fogadják és forgassák szívesen!

Tárkány-Kovácsné Albicz Ágnes
okleveles építésmérnök

BEVEZETÉS

A XXI. század elejére eljutottunk oda, hogy a településkép, a település-arculat már nem csak a város sajátja, hanem minden település esetében áttekinthető és az építészet jövőjének alakulása szempontjából jelentős tényező. Európán belül - például az Alpok területén, Skandináviában vagy egyes mediterrán térségekben - a településkép mindig is fontos volt a sajátos, tradicionális építészeti arculat formájában, anyagaiban, színeiben, funkcionalitásában, összképi vonatkozásaiban. Minden településen megjelenik az adott fejlődési út, az ott élők, az ott folytatott tevékenységek lenyomata a kialakított építészeti megoldásokban, amelyek ideális esetben az elemek közötti harmóniával teremtenek karaktert. Sok esetben beszédes az e téren tapasztalható disszonancia is, illetve az, hogy egy településen miként kezelik a korábbi idők építészeti vonatkozásait.

Jelen kézikönyv a mai települési arculatot, egy építészeti pillanatképet rögzít. Célja a létező vagy körvonalazódó települési építészeti karakter felszínre hozatala, illetve annak tudatosítása a közösség felé - a jövő építészetének víziója így lehet tudatosabb, ami fontos a település fejlesztésének elősegítése céljából.

HARKAKÖTÖNY BEMUTATÁSA

Harkakötöny a Duna-Tisza közén fekszik a Kiskunhalas és Kiskunmajsa közötti országút közelében, ahonnan 2 km hosszúságú bekötőút vezet a településhez. Ez a térség mindig is lakott volt - a honfoglalás idejétől különböző törzsek, majd IV. Béla király országépítő munkája során kunok lakták. Harka-puszta és Kötöny-puszta egyházi birtok volt. A török idők után telepések is megjelentek a területen, erre az időszakra tehető a tanyás települési forma kialakulása. Kiskőrös-höz, később Tázlár településhez tartozott a terület, majd 1949-ben alapították meg az immáron Tázlártól független új települést. A területen élők mindig is földművelésből és állattenyésztésből éltek. Ugyan tanyaközpontnak indult, de mára már egy önálló karakterű település jött itt létre.

1899-ben készült el a Kiskunfélegyháza és Kiskunmajsa közötti vasútvonal a Félegyházi-Majsa-Halasi HÉV társaság építésében. A vonal folytatására Kiskunmajsa és Kiskunhalas között 1912-ben került sormely már érintette a mai Harkakötöny térségét. A vasútvonal léte jelentősen segítette a térség gazdasági fejlődését. 1952–53-ban kezdtek lakóházakat emelni a területen - ekkortól folyamatosan bővült a település, a közeli TSZ dolgozói lakásait is itt alakították ki, az ötvenes évek végére pedig már a villanyt is kiépítették. Iskola és óvoda épült, illetve egy idősek otthona, valamint egy könyvtár is. 1980-ban villamosították a települést érintő vasútvonalat. Mára a csatornázást leszámítva minden infrastruktúra kiépült, a település utcái pedig szilárd burkolatúak.

ÖRÖKSÉGÜNK

MAKSAI KERESZT

Harkakötöny az erdélyi Maksa településsel tartja a kapcsolatot, mely egy kereszttel ajándékozta meg a települést, amiért a harkakötönyi emberek hozzájárultak a maksai református templom fakazettás mennyezetének felújításához. A kereszt a Kiskunmajsa-Kiskunhalas közötti országút felé vezető bekötőút települési kezdeténél található. 2001. augusztus 20-án áldották és szentelték meg, felirata: Soli Deo Gloria (Egyedül Istené a dicsőség).

PAJOR (CSORBA) KERESZT

1836-ban állítottak egy keresztet a Harkai tó felé vezető úton ott, ahol egykor templom állhatott, amelynek helyét már a középkorban is egy feszület jelezte. 2003-ban villám sújtotta a 19. századi keresztet, mely ennek következtében összetört, helyreállítása csak 2014-ben történt meg. A keresztközelében található kunhalom vélhetően korabeli temetkezési hely volt.

HARKAI TÓ

A terület mélyebben fekvő, vízjárta térségében kialakult Harkai tó a Natura 2000 természetvédelmi rendszer része. Számos növényritkaság, ezen belül több orchidea faj és sóvirág is megtalálható itt. Gazdag a madárvilága is, egyben az alföldi régió egyik legfontosabb madárvonulási pihenőhelye.

SZENT KERESZT TEMPLOM

A Szent Kereszt Templom 1969-ben épült Székely Tibor tervei alapján, Csapi Károly kivitelezésében. Érdekesége, hogy ablakait a Kiskunhalason működő apácázárdából örökölték, így egyfajta szakrális folytonosságot is jelentenek.

KOPJAJFA

2011. augusztus 6-án az 1956-os forradalom és szabadságharc, valamint a különböző harcokban a hazájuk védelmében elesettek emlékére kopjafát állítottak. Felirata (Aki a hazáért halt) tisztelgés, egyben pedig összefogásra ösztönöz, mindemellett méltó dísz a település egyetlen közparkjának.

ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK

Harkakötöny a Kiskunmajsát Kiskunhalassal összekötő főútról közelíthető meg, amelyről leágazik egy közel két kilométeres bekötőút. Áthaladva a vasúton egy nagyjából szabályos téglalap alakú településre érünk, ahol négy egymástól építészeti jól elkülöníthető településrész van:

- Történeti településrész: a hagyományos, títustervek alapján épített házak a település belső magjában. (Esetünkben a „történeti” jelző a település eddigi történetét szemlélve nem egy több évszázados szerves településfejlődés során létrejött alakulat, hanem egy néhány évtizede mesterségesen létrehozott, tanyaközpontnak indult falusias települési környezet.)
- Átalakuló településrész I.: a települést északkeleti irányban lezáró utca, a Kötönyi utca sorházas beépítettségű része, a korábban épült házak kialakításától eltérő struktúrájú épületekkel.
- Átalakuló településrész II.: a települést délnyugati irányában lezáró utca, a Berki Viola utca nagyméretű, különálló házból álló településrész, a korábban épült házak kialakításától eltérő struktúrájú épületekkel.
- Átalakuló településrész III.: a települést délkeleti irányban lezáró utca, az Ady Endre utca kétszintes „TSZ” házaik településrész. A felsorolt településrészekon kívül, a külterület esetében kimért, gazdálkodásra használt területek veszik körbe a beépített belterületet. A külterületen igen szóróványosan helyezkednek el a sokszor meglehetősen elhanyagolt, felújításra, modernizálásra szoruló tanyák, jelentős alapterületű gazdasági építményekkel (fóliasátor, istálló, terménytároló, stb.).

TÖRTÉNETI TELEPÜLÉSRÉSZ

A település magjában (Bem utca, Árpád utca, Erdész utca, Kossuth utca egy része, Rákóczi utca, Templom utca) hagyományos títustervek alapján épült házak vannak, az utcai fronthoz közel – néhány méteres előkert mögött – helyezkednek el. Az épületek egyszerű sätortetősek, alakjuk és alapterületük közel hasonló. A tetők hajlásszöge 40° körüli. Világos színűek, legtöbbjük hagyományos cseréppel fedett. Az épületek homlokzata simavonalú, egyszerű kinézetű, általában világos színű. A kerítések változó megjelenési formában vannak jelen, de a többségük oszlopos, a lábukat és az áttört részt harmadolva képzettek. Egyedi mintázatú, kiépítettséggű kerítés nincs a faluban. Az utóbbi időben kevés házat újíítottak, modernizáltak látványosan, esetleg bővíttettek; viszonylag sok az üres, gondozatlan, magárahagyott ház ésingatlan.

Ezen településrészen belül található az iskola, a sportpálya, az idősek otthona, a faluház és a Katolikus templom.

ÁTALAKULÓ TELEPÜLÉSRÉSZ I.

A Kötönyi utcában szabályos nyeregtetős, kétszintes sorházat találunk, a felső szinten erkélyekkel. A tetők hajlásszöge 45° körüli, színük sötét. Ezek mind azonos alapterületűek és színűek, de nagyobbak, mint a történelmi településrész házai. Az előkertek, bár keskenyebbek, de jelen vannak itt is. Mindenütt építettek kerítést. Az épületek sora zárt, az egységes kialakítás mellett egységes műszaki és gépészeti struktúra jellemző rájuk.

ÁTALAKULÓ TELEPÜLÉSRÉSZ II.

A Berki Viola utcában nagyméretű, nyeregtetős házak sorakoznak. Nagy alapterületűek, de nem egyformák, a legtöbb esetben jól látható az egyéni arculat (tornác, klinkertéglás homlokzat, erkélyforma, stb). A tetők 45° körüliek. A házak között nagyobb tér található a Kötönyi utca sorházaihoz képest, továbbá nem mindenütt van kerítés. Az épületek egyéni arculata mellett a műszaki, gépészeti struktúrájuk is egyéni.

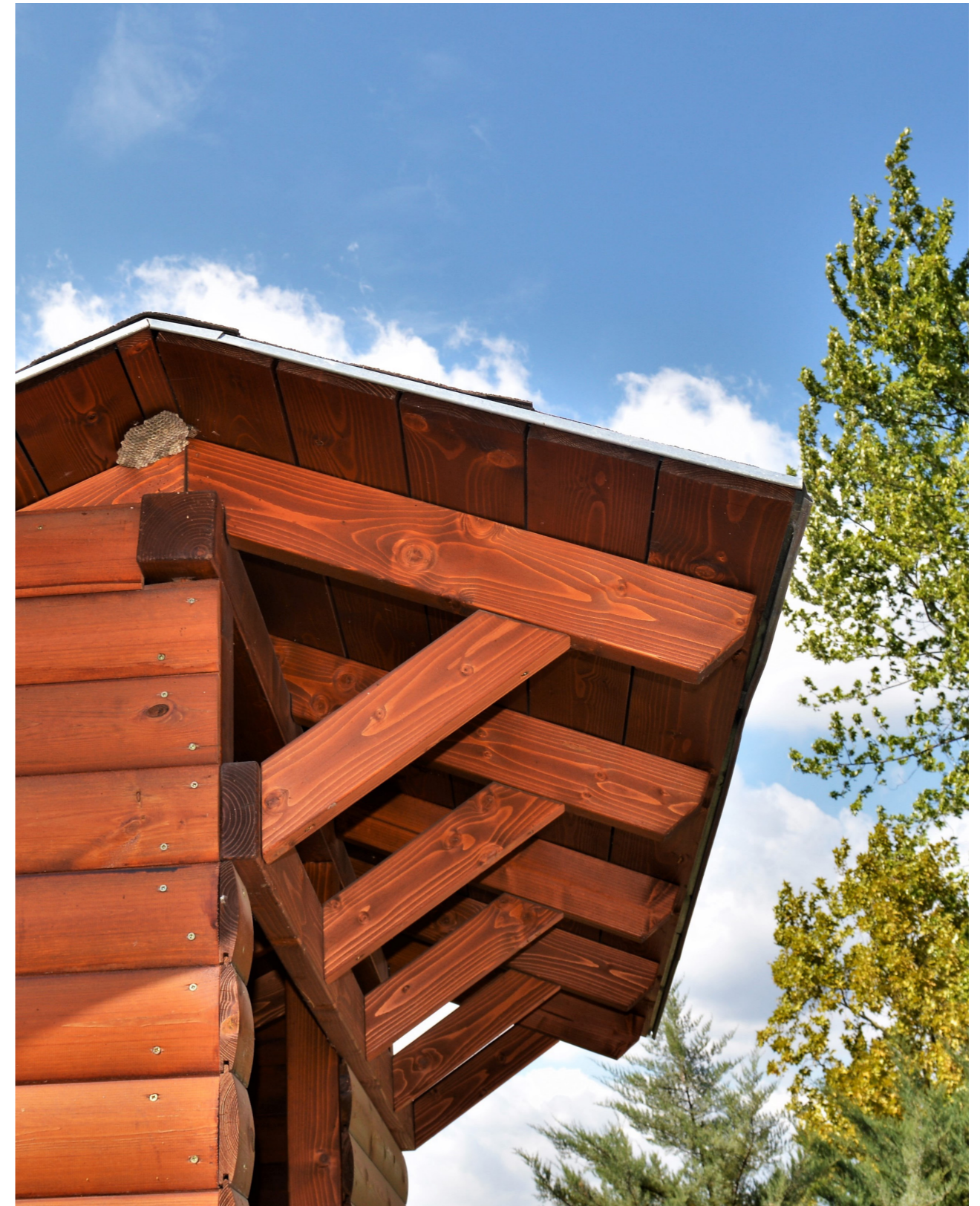
ÁTALAKULÓ TELEPÜLÉSRÉSZ III.

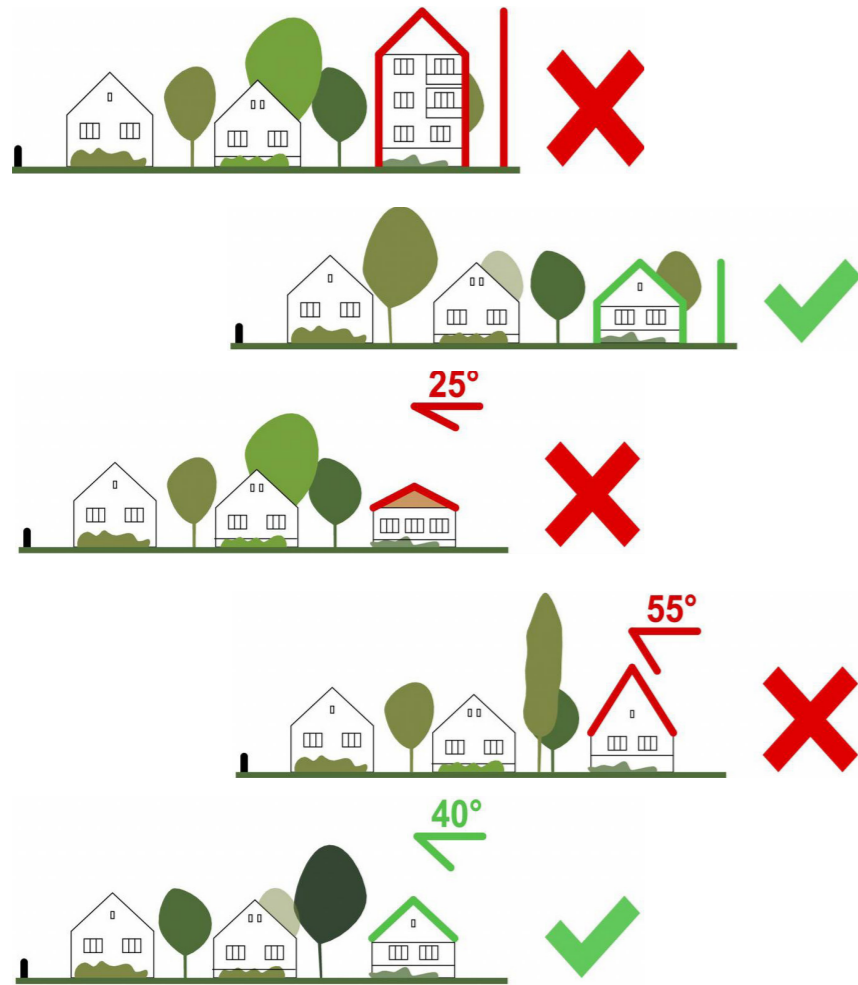

A településnek ezen a részén a termelőszövetkezet építtetett a dolgozói részére városias képet mutató kétszintes, nyeregtetős, több azonos méretű és elosztású lakást magában foglaló épületeket, amelyek az utcával párhuzamosan helyezkednek el, kisméretű füves sávval az utca burkolata mellett. Mind nyeregtetősek, 45° körüli hajlásszöggel. Az épületek mögött egyszerű garázs-épületeket alakítottak ki.

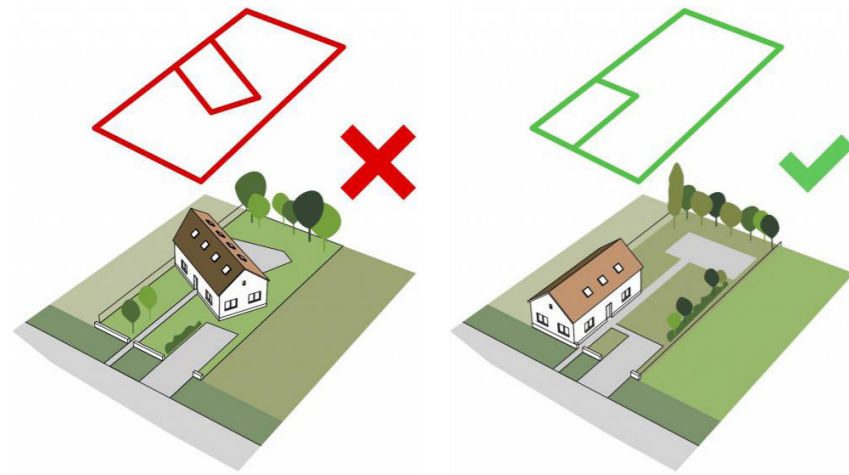
ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

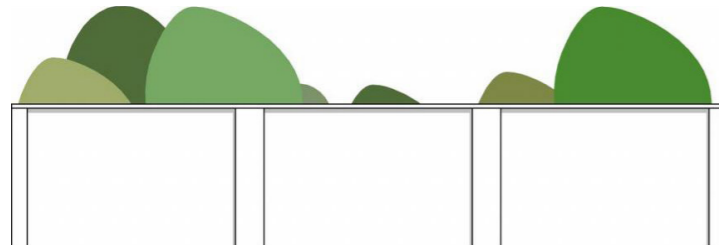
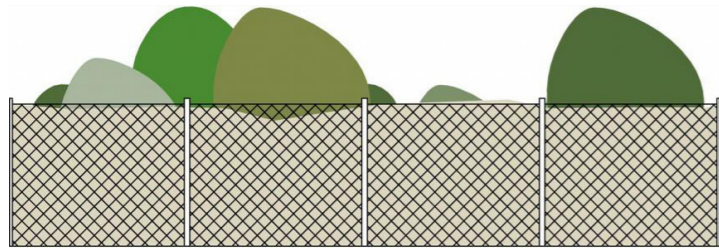
A település történeti részében az épületek magassági szintjének megtartása célszerű, melyet esetleges bővítési igények következtében színtráépítéssel nem lenne ajánlott megtörni. A bővítéseket egy szinten, a telek belseje felé terjeszkedve lenne ésszerű megoldani. A korábban kialakított, több helyen látható kontyolt sätortetős szerkezet megörzendő. Nem célszerű eltérni a meglévő tetőhajlásszögektől sem.

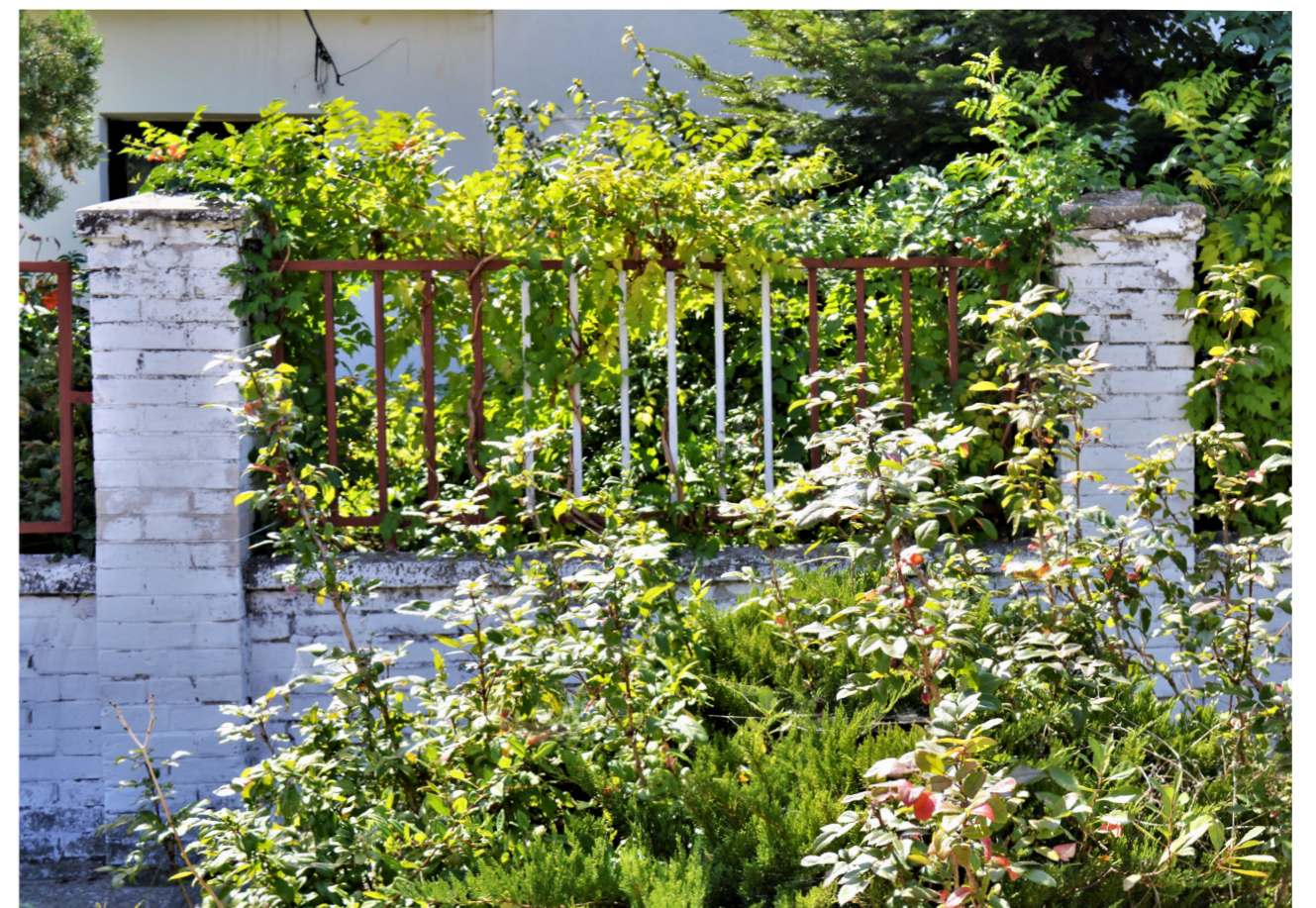
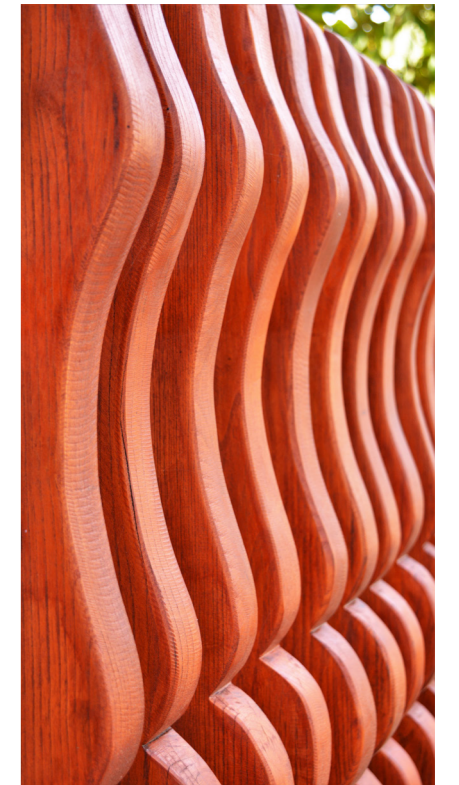

Az átalakuló településrészek I. és II. esetében a már meglévő ingatlan-elhelyezés rendjén nem ajánlott változtatni, az esetleges új épületeket a telek utca felé eső részén, kis előkert meghagyásával javasolt kialakítani. Mindkét településrészen a nyeregtető a mérvadó, ettől a formától és tetőhajlásszögétől nem célszerű eltérni.

Harkakötöny településén az áttört kerítések a jellemzőek, amelyek biztosítják az utcák és a magánkertek közötti vizuális kapcsolatot. A meglévő kerítések felújításánál és az új szerkezetek kialakításakor kerülendő a tömör, nagy falfelület építése. Indokolt esetben, például ipari tevékenységgel foglalkozó ingatlannál tömör kerítés kialakítása elfogadható, de mindenképp érdemes sövénytelepítéssel vagy növényzettel befuttatott alacsonyabb kialakítású fal tervezése. A belterület esetén nem javasolt a tömör kerítés alkalmazása, mert az utca felől térfalat képezve barátságtalanná teszi az ingatlant, megtörve az utca összképét.

MAI PÉLDÁK

ÉPÜLETEK

Az igényes felújításra kiváló példa ez az Ady Endre utca 20. szám alatt található ház: az ízléses színhasználat és a világos homlokzat meghagyása mellett a ragasztott, téglát mímelő díszburkolat kellemes összképet nyújt. A tornácos kialakítás funkcionálisan jól használható, esztétikailag pedig igen előnyös.

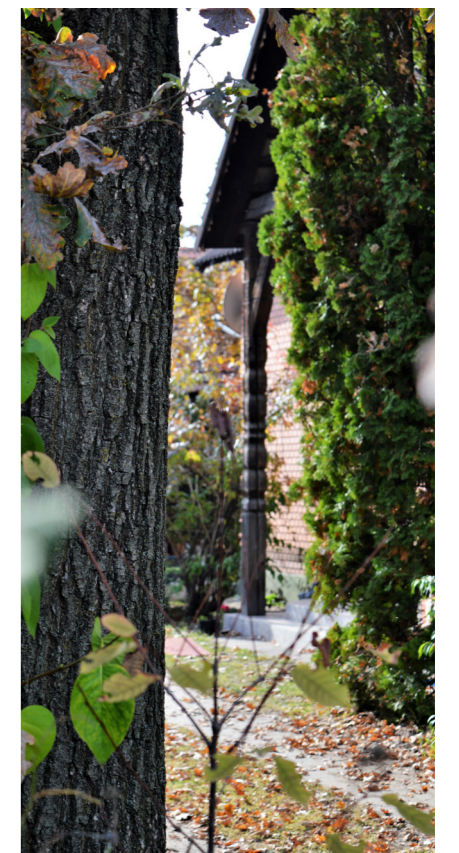

Figyelemreméltó a Történelmi településrészben lévő Árpád utca 28. alatt található ház, amely igényes homlokzatkialakítással bír: a nyílászárókat a sarokrízalitot imitáló burkolattal azonos, fehér színű vakolatdísszel keretbe foglalva képez egységes összképet. A Történelmi településrészen belül sok a hasonló felújítást, modernizálást kívánó hasonló épület, a jelen megvalósult példa jó, követhető mintának mondható.

Az Átalakuló településrész II.-ben, a Berki Viola utcán található nagyméretű családi házhoz remek arányérzékkel építették a tornácot, amely egykori kúriákra emlékeztető oszlopmegoldásaival eleganciát sugall. Az épület egyedi kialakítása szintén jó példa, amely a településrészen belüli felújítások esetében példaként szolgálhat.

Az érdekes, Klinker-téglás ház az Átalakuló településrész II.-n belül, a Berki Viola utca 41. alatt található. Stílusában egységes, homlokzatát egyedül egy kiugró téglatorony díszíti az utcafronton. Figyelembe véve a térség éghajlati változásait (nyáron hosszabb extrém meleg időszakok, ősszel és télen tartósan csapadékosabb, párásabb időszakok, stb.) az egyedi homlokzatborítás, (az épület szigetelése, a homlokzat víz- és páraállósága megfontolandó.

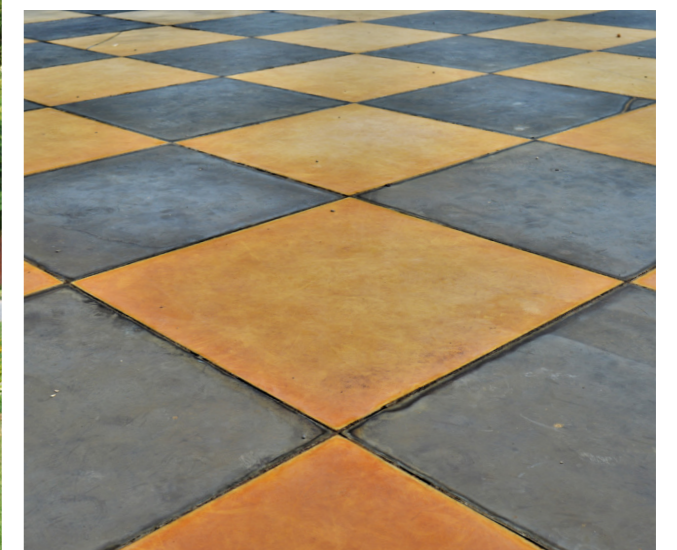

SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK

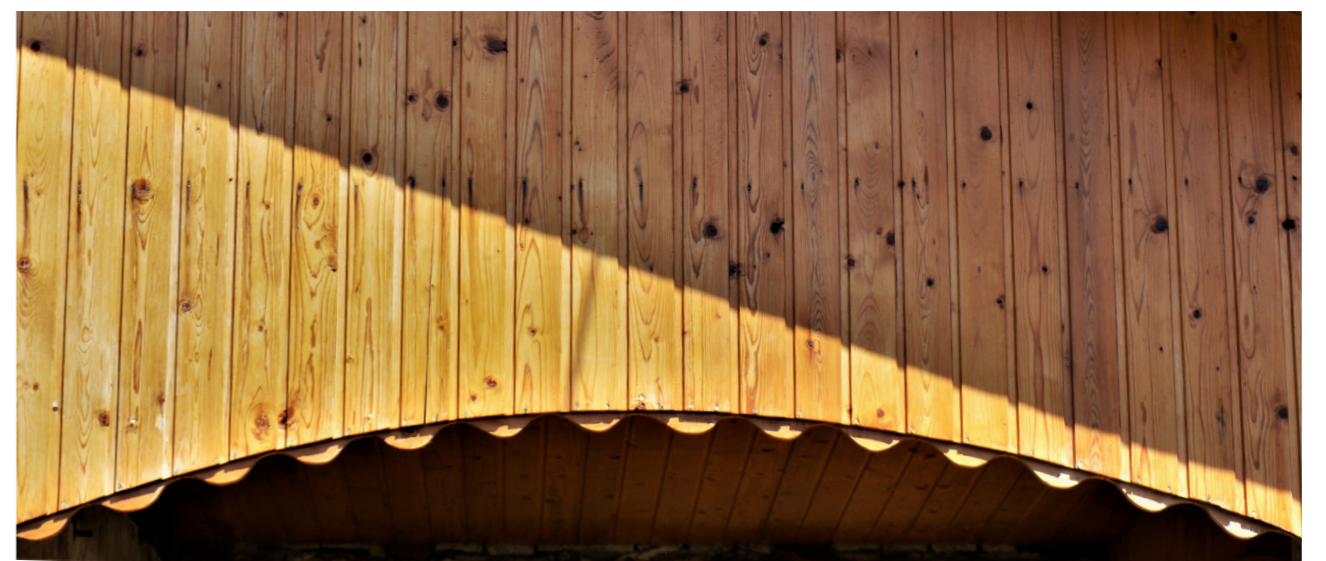
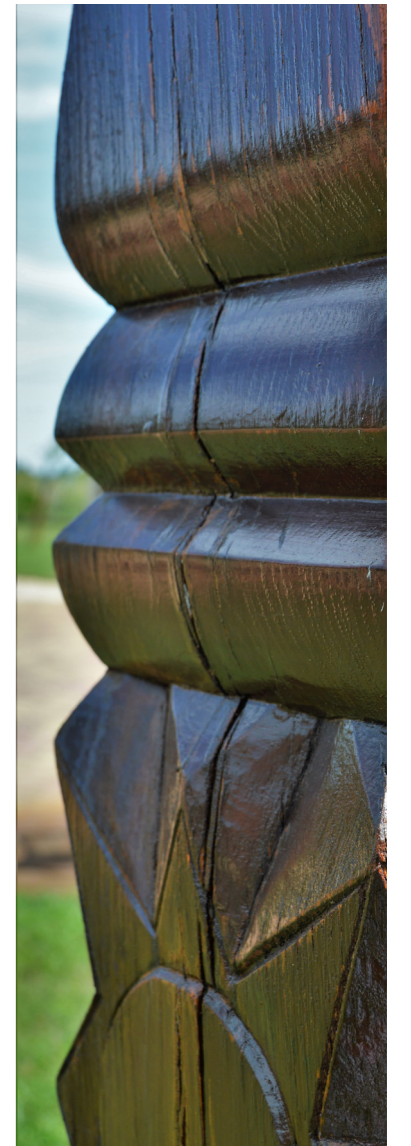
A Történelmi településrészben belül, az Árpád utca 20. szám alatt egy kedves kis fahíd vezet át a csapadékvíz-elvezető árok fölött, amely illeszkedik a telket körülvevő kerítés stílusához, illetve mind a ház, mind a kerítés festésének színével harmonizál. Az egyéni arculat, az öntevékeny, saját elképzelés megvalósulása jó példaként szolgálhat a funkcionalitás és az esztétikai jelleg szempontjából.

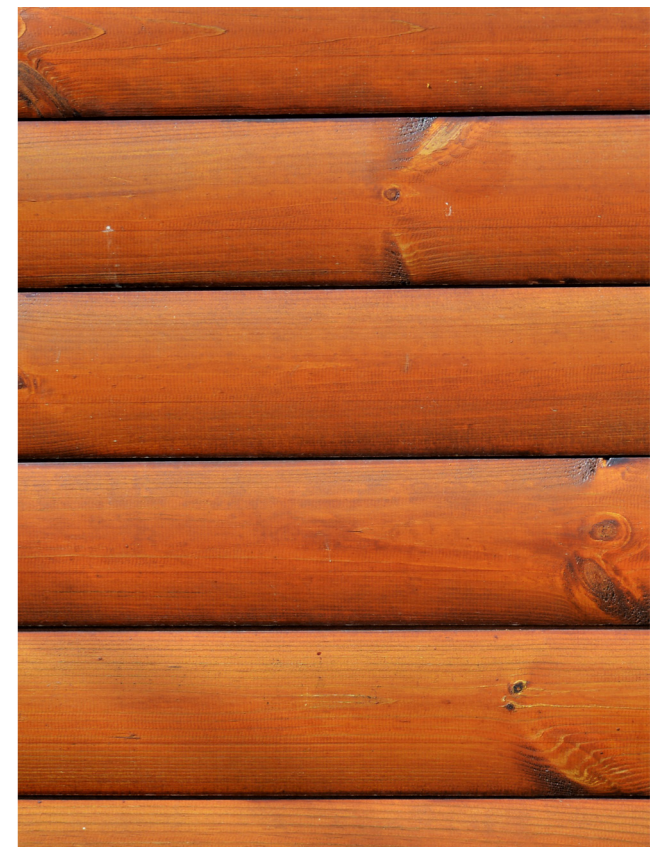
Harkakötöny közparkkal is rendelkezik, a gondozott, változatos növényzet és a kellemes környezet ideális pihenőhelyet biztosít a lakóknak. A terület egyedi a funkcionalitását illetően, hiszen más „köz”-zöld felület nincs a történelmi településrészben belül. Az így kialakított terület ideális emlékművek, egyedi, művészi szintű körtéri alkotások elhelyezésére.

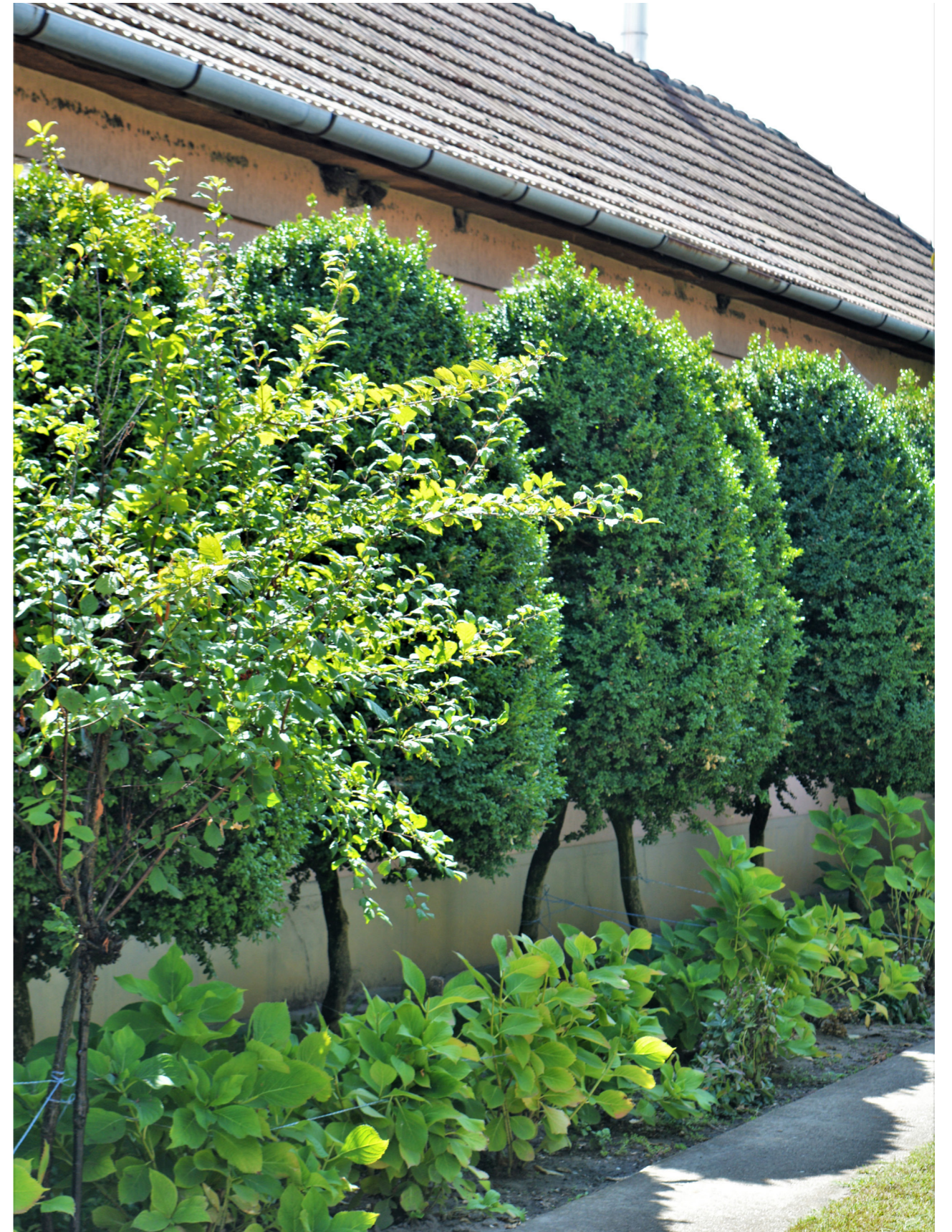

RÉSZLETEK

FORRÁSOK

Forgó Szabolcs (2017) Harkakötöny értékei, kézirat, Harkakötöny Faluház 1-17 p.

A település felmérése, bejárása és a lakossági fórum megszervezése és lebonyolítása tekintetében a település könyvtárában dolgozó Forgó Szabolcs sokirányú segítségét szeretném megköszönni. Forgó Szabolcs a település „világát” bemutató, kiadásra kész és érdekes anyaggal, gazdag, sokirányú szóbeli tájékoztatással segített. Fiatal kora, dinamikus, a jövőért felelősséget érző hozzáállása nagyban hozzájárult a jelen munka sikeréhez.

IMPRESSZUM

HARKAKÖTÖNY KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

<http://www.harkakotony.hu/>

onkormanyzat@harkakotony.hu

6136 Harkakötöny, Kossuth u.1.

Telefon: 77/489-022

Polgármester: Brassó Imre Albert

Megbízott önkormányzati főpítész: Tárkány-Kovácsné Albicz Ágnes

BÁCS-KISKUN MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI NONPROFIT KFT.

<http://www.bacskiskun2020.hu/>

info@bacskiskun2020.hu

6000 Kecskemét, Deák Ferenc tér 3.

ügyvezető igazgató: Kicsiny László

szakértők: Mess Gabriella, Szabó Katalin

ARCHIKOM MÉDIA KFT.

info@archikom.hu

1016 Budapest, Szirtes út 4/A 1. em. 6.

ügyvezető igazgató: Móré Levente

szöveg: Loxsa Gábor

szöveggondozás, koordináció, szakmai lektoráció: Móré Levente, Veczán Zoltán,

Csiky Judit

A kiadvány készítése során felhasználásra kerültek a Lechner Tudásközpont Területi, Építészeti és Informatikai Nonprofit Kft. által biztosított ábrák, sablonok, és a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság adatszolgáltatása.

Harkakötöny, 2017.

